

Soha ember ilyen magasat ki nem találhatott, ilyen merészet ki nem gondolhatott volna, mint amit a megtestesült örök Szeretet eszelt ki azért, hogyha nem is láthatólag, de érezhetően, ha nem is foghatóan, de a hit által elérhetően közöttünk maradjon, a golgotai áldozatot jelképesen és valóságosan mindig újra megelevenítse, s az Isten bennünk lakásának táplálék alakjában új formát és bizonyosságot adjon.

Az egész mű csokor akar lenni az eucharisztikus Krisztus oltára előtt, mely a budapesti Eucharisztikus Világkongresszus alkalmával jelent meg, 1938-ban.

BANGHA BÉLA

Az oltár fényében

Egyházmegyei Eucharisztikus
Kongresszus
Víz
2018.
Május 10-11.

Az oltár fényében

Bangha Béla SJ összegyűjtött munkái

Az 1938-as Világkongresszus 75. évfordulójára megrendezett
Váci Egyházmegyei Eucharisztikus Kongresszus
alkalmából készült kiadvány

Stella Maris Alapítvány, 2013

Előszó elé

Eredeti kiadvány:
Bangha Béla: Az oltár fényében
Szent István Társulat, 1938.

(Az 1938-ban a Szent István Társulat által megjelentetett,
azzal érdemben egyező, átdolgozott kiadvány)

Szerkesztette: Jánossy Gábor

Kiadja: Stella Maris Alapítvány
1539 Budapest, Pf. 638.
www.tengernekcstillaga.hu

ISBN azám:

Címlap fénykép: Gieszer Richárd

Készült a Co-Print Kft. nyomdájában (www.co-print.hu)
Felelős vezető: Gebauer Gergő

2013. március

Az eredeti gyűjteményben szereplő utolsó három szakaszt, Szent Ágoston és Szent Erzsébet életének ismertetését, illetve egy színdarabot az Oltáriszentségről nem emeltünk be ebbe a kiadványba. A két szent életének nincs Oltáriszentséges oldala, a színdarab pedig a 30-as évek hangulatának megfelelő, és kimondottan diákoknak szól. A gyűjtemény többi részét az alábbi megjegyzésekkel örömmel bocsátjuk útjára.

Ebben a könyvben az Oltáriszentség Szentírásos alapon történő csodálatos okfejtése, kibontása tárul az olvasó elé. Mindez Bangha Béla gördülékeny, tiszta, szép megfogalmazásában, kérdések feltevésével és azokra adott válaszokkal megsegítve az olvasót a világosabb megértésben.

A könyv 1938-ban jelent meg, ezért egyes részei az akkori kor aktualitásaival foglalkozik. Érdekes ezeket a részeket is elolvasni, hiszen például a protestáns teológia 1938-ig átlátható okfejtéseit átgondolva (melyek ma már túlhaladottak), óhatatlanul felmerül a gondolat, hogy talán ez, illetve ezekhez hasonló tanulmányok megjelentetése lehetett egyik oka illetve alapja a mai igen nagy mérvű hitehagyásnak Nyugat-Európában – és talán hazánkban is.

Ugyanígy a templom építészeti, liturgikus kérdéseivel foglalkozó fejezetben a kornak megfelelő elemzéssel találkozunk, de úgy tűnik, hogy az író által lefektetett gondolatok, ha nem is aktuálisak a maguk külsőséget érintő, formai vonatkozásában, de mindenképpen átgondolásra és megfontolásra érdemesek a mai templom és szentmise dolgainak alakításában.

Az Egyház üldözését ma is tapasztaljuk, ha nem is a könyvben említett példák szintjén, de a maguk igen kifinomult és durvább módján ma is megjelenik ez a kérdés nem csak a muszlim világ határán – ahol egyes szélsőséges csoportok az átlagosnál gyakrabban támadnak keresztényekre –, hanem a maga módján itt, Európában is. Az üldözökkel szemben a mai világban a tanúságtétel mellett a bölcs óvatosságra is nagy szükségünk van.

A Világkongresszus szervezésének időszerűségével kapcsolatos megjegyzések kísértetiesen hasonlóak a mai időkhöz, amikor most egy hazai eucharisztikus kongresszus szervezését végezzük. A Világkongresszusra

vonatkozó megjegyzések legtöbbjét átültethetjük a most szerveződő Eucharisztikus Kongresszusra.

A könyvből kiderül, hogy az Eucharisztikus Világkongresszust 1930-ra szerették volna, és 38-ban valósult meg. Most is néhányan szerették volna, hogy a 70-dik évfordulót lehessen megünnepelni, és a 75-dik megünneplése valósul meg egy Egyházmegyei Eucharisztikus Kongresszussal.

Az erkölcsi értékek fogyása, a hitehagyás ma talán még nagyobb mértékben sújtja a társadalmat – erősen a médiának köszönhetően – világszerte.

Érdekes belelátni a korhoz igazodó szervezési nehézségekbe. A Világkongresszussal kapcsolatos cikkek érdemben időrendi sorrendben vannak, így lehet követni a továbblépéseket, az új problémák felmerülésére tett intézkedéseket, elképzeléseket.

A Világkongresszust értékelő anyagban szereplő „lelki mérgezés” azóta a média jelentős támogatásával igen sok embert behálózott, és észrevétlenül távolít el az Istenhittől és azon belül az Eucharisztikus Istenhittől. De végül az Úr győz, ahogy azt XVI. Benedek pápa búcsúzó mondataiban kifejtette.

2013. március

Jánossy Gábor

Előszó

Az Eucharisztia, vagyis az Oltáriszentség a hívő katolikus szemében: minden. Krisztus maga, amint a kenyér és bor színe alatt köztünk jelen van az oltáron. Ami nagyot és hatalmasat, kedveset és megrázót ez a szó mond: Krisztus, azt tartalmazza számunkra közeli és eleven valóságban az Eucharisztia.

Soha ember ilyen magasat ki nem találhatott, ilyen merészet ki nem gondolhatott volna, mint amit a megtestesült örök Szeretet eszelt ki azért, hogyha nem is láthatólag, de érezhetően, ha nem is foghatóan, de a hit által elérhetően közöttünk maradjon, a golgotai áldozatot jelképesen és valóságosan mindig újra megelevenítse, s az Isten bennünk lakásának táplálék alakjában új formát és bizonyosságot adjon. A katolikus hívő lelkület épp ezért már az apostolok és az apostoli atyák kora óta megrendült tisztelettel, hódolattal és hálával vette körül az oltár misztériumát. Magának a szentség szerzőjének példájára „hálaadásnak”, Eucharisztianak tekinti a szent áldozatot s a csodálatos jelenlétet magát. Valóban, az első érzület, amellyel az Oltáriszentség szerzéséért az Istennek tartozunk, a hála, az „eucharisztia”. De a tevékeny, tanulékony, az Oltár titkaiba behatolni igyekvő eucharisztia.

Ez a könyv azt célozza, hogy a titkok titkát annyira, amennyire lehet, az érdeklődő előtt feltárja. Hogy a legszebb és legszentebb keresztény misztériumot felmutassa azok előtt, akik annak hittani és erkölcsi tartalmával, szellemi és társadalmi hatásaival megismerkedni akarnak. Ezért veszi szemügyre az Oltáriszentségnek először a hitvédelmi alapjait, majd egyéb kisugárzásait. Az egész mű csokor akar lenni az eucharisztikus Krisztus oltára előtt a budapesti Eucharisztikus Világkongresszus alkalmával. De olyan csokor, amelynek illatát magukba is szívják azok a magyar katolikusok, akik e fölséges titok mellett nem óhajtanak vakok és süketek gyanánt érzéketlenül továbbmenni.

Ha valaha, itt kell tágra tárni a kaput, s a belépőt szeretettel nógatni: Tolle, lege! Vedd és olvasd!

Budapest, 1937 őszén.

Bangha Béla

Az Oltár titka

Jelen van-e Krisztus az Oltáriszentségben?

Mi nekünk az Oltáriszentség?

Az Oltáriszentség a katolikus Egyház legnagyobb kincse, legcsodálatosabb, leggyengédebb titka, de egyúttal legszebb ékessége, dicsősége, erejének s örömeinek legfőbb forrása. Mi katolikusok ugyanis azt valljuk és hisszük, hogy az Oltáriszentségben Jézus Krisztus, a világ Üdvözítője, az Isten Fia, az Isten-ember, *láthatatlanul bár s érzékeinkkel el nem érhetően*, de mégis *igazán és valóságosan jelen van*. Itt van köztünk, itt van az oltárainkon, néhány lépésnyire tőlünk! Nemcsak mint Isten; hiszen mint Isten mindenütt jelen van; hanem mint ember is: teste-lelke, isteni és emberi mivolta. Az a Jézus van ott igénytelen kenyér és bor színeiben, aki egykor a betlehemi barlangban a Szűzanya méhéből született; aki a földön járt, tanított, gyógyított, csodákat tett; aki a keresztfán értünk meghalt; aki feltámadott, és tanítványainak megdicsőülten megjelent; aki felment a mennybe, s ott ül az Atya jobbján, és országolásának nem leszen vége. Az a Jézus van itt köztünk az oltár titkában, aki bár mérhetetlenül fölöttünk áll, mégis kimondhatatlan leereszkedéssel szeretett minket, s akinek gyönyörűsége, hogy az emberek fiaival legyen. Aki lehajolt az ártatlan gyermekekhez, s a megtérő bűnösökhöz, aki megvigasztalta a szomorúakat, és feltámasztotta a halottakat. Az a Jézus van itt jelen, aki egykor újra eljövend a földre, hogy örök érvényű ítéletet mondjon eleveneken és holtakon.

A csillagvilág teremtője, a Végtelen, a háromszor Szent, Alkotónk, örök Bíránk és könyörületes Üdvözítőnk lakik itt az ostya képében köztünk, rejtőzik itt láthatatlanul, tapinthatatlanul, érzékelhetetlenül, de valóságban, az oltár titkában. Akarja, hogy higgyünk benne, hogy közel érezzük magunkhoz, hogy ajkunkkal érintsük, hogy nyelvünkre fogadjuk, és lelkünk táplálékául magunkhoz vegyük, hogy golgotai áldozatának gyümölcszeként áldozati lakománk legyen.

Természetes, hogy aki az Oltáriszentségben hisz és hinni tud, annak ez a titok *hihetetlen boldogságot, örömet, erőt és vigaszt jelent*. Az

csakugyan elmondhatja, hogy „nincs még egy nemzedék oly nagy, akinek Istene oly közel volna, mint ahogy a mi Istenünk közel van hozzánk” (MTörv 4,7). Az Oltáriszentségben a hívő hitének, szeretetének és lelki örömének legfőbb forrását, az Üdvözítő pazar jóságának és csodás leereszkedésének legragyogóbb bizonyosságát látja. Nem csoda, hogy a katolikus Egyház, amely az Oltáriszentség tanát minden időben híven vallotta, ebben a tanban boldog örökséget őriz, az Oltáriszentséget istentiszteleti életének középpontjába helyezi, és minden erejét megfeszíti, hogy imádó hódolatát és örvendő szeretetét az Eucharisztia iránt méltó kifejezésre juttassa.

Ezért emeli a legszebb dómokat és templomokat, ezért halmoz aranyat és márványt, rak össze művészetet és áhítatot, ezért szólít az Oltáriszentség szolgálatába csendes elmélyülést és tündöklő ünneplést, tömjént és virágot, gyertyák fényét és körmenetek ragyogását; ezért rendez eucharisztikus világkongresszusokat, és sürgeti a hívek gyakori áldozását; ezért követel papjaitól tiszta életet, s alapít külön szerzeteket az Oltáriszentség örök imáadására. Aquinói Szent Tamás gondolata vezérli benne:

„Quantum potes, tantum aude,

Quia maior omni laude, Nec laudare sufficis”.

(„Áldd őt minden érzéssel, Mert felérsz énekeddel

S méltán zengned nincs erő”.)

(„Lauda Sion”)

Lehet-e hinni az Oltáriszentségben?

A másik oldalon azonban kétely és tagadás emeli fel fejét. Hogyan lehet az Oltáriszentséget hinni és imádni? – hangzik az ellenvetés. Az utolsó vacsorán Jézus talán csak *emlékjelül* törte meg a kenyeret, és nyújtotta a kelyhet. A kenyér s a bor az Úr áldozatának csupán *jelképe*, de semmiképp sem Krisztusnak *valóságos* teste és *valóságos* vére. Ezt már csak a túlzó népi áhítat fantáziája gondolta így hozzá, s a római Egyház dogmatizáló, elmerevítő, betűn rágódó sablonossága foglalta hivatalos hitcikkelybe. A kenyér s a bor az úri szent vacsorán is megmarad kenyérnek és bornak; márpedig a kenyeret és bort imádni merő bálványo-

zás. Így beszél a racionalista kételkedés, melyet egyes felekezetek magukévá tettek.

A bécsi szocialisták a kételkedés helyébe a gúnyt és gyűlöletet állították, s odáig mentek, hogy Úrnapján (az Oltáriszentség ünnepén) gúnyolódó ellenkörmenetet rendeztek, s ez alkalommal káromló feliratokat hurcoltak körül, amelyek az Oltáriszentség hitét nevetségessé igyekeztek tenni. „Ne imádjatok lisztpépet!” (eine Mehlpappe) – hangzott az egyik körülhordozott felírás.

Csakugyan – gondolhatta akárhány felvilágosodott, hitevesztett elvtárs –, de naiv hiszékenyek is ezek a katolikusok! Lisztpépből készült ostyát imádnak! Az Istenük – kenyérdarab! Mekkora kerékbetörése az emberi értelemnek, mily mélyre süllyedése a vallási babonának, mily vakmerősége a papi ámitásnak: bálványként imádatni egy ostyadarabot, egy kehelynyi bort!

Vegyelemmezték azt a kenyeret és bort a konszekráció után – kiáltott fel egy nagyszájú vitázó –, és meg fogjátok látni, hogy biz az bor és kenyér, nem pedig vér, hús, csont és hasonlók! Nem veszik észre, hogy mi hívők is azt valljuk, hogy a kenyér s a bor *színei*, látszatai, külsőleg érzékelhető tulajdonságai az Oltáriszentségben is megmaradnak. Mi, hívők is ismerjük a kémiát, és tudjuk, hogy vegyelemzés, gyomorbaszállás, megfagyás stb. esetén teljes mértékben érvényesülnek a kenyér és bor színein a fizikai és kémiai törvények. Eszünk ágában sincs azt mondani, hogy a kenyér s a bor színei megszűnnek, vagy hogy a jelenlevő Jézus *fizikailag és kémiailag* bármily módon megfogható, bármily értelemben érzékelhető volna. Egészen másról van szó az Oltáriszentség tanában.

***

Arról van szó, hogyha Jézus Isten, akkor mindenható. Akkor tehát csodát is művelhet. Ha Jézus halottakat támaszthatott, ha vakokat és leprásokat gyógyíthatott, ha évezredekbe előreláthatott, ha halálából feltámadhatott – mindezt a hívő keresztény nem vonja kétségbe –, akkor megművelheti azt a csodát is, hogy láthatatlanul, kenyér és bor színébe rejtőzve itt maradhat a közelünkben. Arról van szó, hogy Jézus szeretett és nagyon szeretett minket – ki kételkednék ebben? – s akkor egészen megfelel az ő hozzánk való nagy jóvoltának, hogy szeretetének találékonysága oly csodálatos eszközt gondolt ki, amellyel mindennél jobban megbizonyít-

hatja ezt a hozzánk való végtelen jóságát, és amellyel mibennünk is leg-hatásosabban indítja életre a hitet s a vizsontszeretetet.

Arról van szó, hogy Jézus az egész emberiség Megváltója, nem csak azoké, akik megváltói keresztdozatának bemutatásán a Golgota hegyén fizikailag jelen voltak, s ezért módot kerestek és talált arra is, miként tegye világmegváltó keresztdozatát azok számára is valamiképpen jelenvalóvá és közvetlenül hatóvá, akik későbbi századok folyamán fog-nak élni, s akik szintén sóvárognak az ő megváltói kegyelmei után.

Az Oltáriszentség *lélektana* hívó szempontból a legmagasztosabb, legcsodálatosabb, de egyben legésszerűbb is. Aki szeret valakit, az *közel* szeret lenni ahhoz, akit szeret; *emlékjelet* kíván adni neki, amely szere-tetének tárgyát öreá emlékezteti; aki végtelenül szeret valakit, az a szíve vérevel, öntestével is szeretné *táplálni*, védeni, erősíteni szeretete tár-gyát, és főleg ég a vágytól, hogy újra és újra *áldozzon* érte, felajánlja, fel-áldozza magát azok üdvéért, akik drágák neki. Van ebben valami külö-nös? Valami lélektanellenes? Valami értelmetlenség?

Pedig aki ezt megérti, annak az Oltáriszentség titok ugyan, de maga-sabb szempontból mégis tökéletesen érthető, fenséges, magasztos értelmű tan.

„Az Isten a szeretet” – mondja a Szentírás. Ez a szó és Jézus szava: „Nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mintha valaki életét adja bará-taiért” – sehol oly fölséges, tökéletes és maradéktalan beteljesülést nem talál, mint az Oltáriszentségben.

***

Itt csak az a kérdés: az, aki e csodát *megművelhette, meg akarta-e mű-velni valóban?* Az a Jézus, aki az utolsó vacsorán a kenyeret s a bort „Ez az én testem” s „Ez az én vérem” szóval nyújtotta tanítványainak, csak-ugyan mint az ő valóságos *testét és véré-t nyújtotta-e*, avagy csak mint *szép emlékképet és kegyeletes szimbólumot?* S amikor azt mondta, hogy „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”: azt akarta-e, hogy ne csak az apostolok maguk, hanem majdan az Egyház papjai is átváltoztassák a ke-nyeret s a bort Jézus testévé és vérévé a világ végezetéig? Ez hát a nagy kérdés. Az egyetlen perdöntő probléma.

Ha Jézus csakugyan ezt akarta, akkor hívó keresztény ember nem kételkedhetik többé az Oltáriszentség tanában. Mert ha Isten szólt, akár-

mennyire csodás, rendkívüli, szokatlan, foghatatlan és érzékfeletti az, amit mond, csak *igazságot mondhatott*. Aki halottakat támaszthatott, aki egy világot teremthetett, annak hatóképességét nem lehet a mi parányi érzéki tapasztalatvilágunk szűk méretei közé szorítani, annak mindenha-tóságát nincs jogunk a saját korlátozottságaink és törpe tehetetlenségünk skáláján méricskélteni.

Kicsinyes elképzelése az Istennek, ha azt hisszük, hogy ő nagyot, szo-katlant, emberi mértékkel nem mérhető nem tehet, hogy nem lehetnek egészen más útjai és gondolatai, mint nekünk, törpe embereknek. Az, hogy valami emberfölötti, csodás és magasztos, még nem jelenti, hogy Isten erejét is fölülmúlja. „Ami az embereknél lehetetlen, Istennél lehet-séges” (Lk 18,27), mondta maga Jézus. Az ő szava igazság és élet. Csak az a kérdés: *szólt-e hát s mit mondott, és szavainak mi az értelme?* Az alábbiakban erre a kérdésre kell a tárgyilagos választ megkeresnünk.

***

Szerencsére nem kell a sötétben tapogatódnunk. *Alig van a keresztény kinyilatkoztatásnak még egy pontja, amelyre oly verőfényes világosságot derítene Jézus Krisztus szava, mint az Oltáriszentség tanítására.* Aki az Üdvözítőnek erre vonatkozó kijelentéseit elfogulatlanul vizsgálja, lehe-tetlen kibújni a *kategorikus, feltétlen és félremagyarázhatatlan állítás ereje alól*, amely ezekben a kijelentésekben megnyilatkozik.

Az Üdvözítő olyan határozott egyértelműséggel, oly kétséget nem tűrő nyomatékkal hangoztatja az Oltáriszentség tanát: a saját *valósá-gos jelenlétét* a megszentelt kenyér és bor színe alatt, hogy éppen emiatt másfélezer éven keresztül alig akadt eretnenség, amely ezen a hitigaz-ságon kételkedni merészelt volna. Csak a valdusok, albiak, wyclifiták és husziták kezdték a valóságos jelenlétet tagadni, de ezzel a tagadással egyedül is maradtak a kereszténységben. Még az első hitújítók is vallot-ták a valóságos jelenlétet az Oltáriszentségben (így nevezetesen Luther Márton), és csak Zwingli befolyása alatt inogtak meg ebben a hitükben. Luther Márton ezt írja a strasburgiaknak: „Nem tagadhatom, és nem is tagadom, hogyha Karlstadt vagy bárki más öt évvel ezelőtt meg tudott volna győzni arról, hogy a szentségben nincs más mint kenyér és bor, nagy jótéteményt tett volna velem. Ugyanis nagy gondok közt forgat-tam magam is ezt a kérdést, és minden erőmből megkísértem kibonta-

kozni belőle, és megszabadulni tőle, mert jól tudtam, hogy ezen a ponton különösen nagy bajt okozhatnék a pápaságnak. Azonban fogva érzem magam; nincs menekvés; mert *az evangélium szövege nagyon is világos és szembeszökő*, úgyhogy nem lehet egykönnyen megdönteni”.

Zwingli volt az, aki az utolsó vacsorai igékben először vélt csak *jelképi*, szimbolikus jelenléte felfedezhetni. Kálvin szerint Jézus a kenyér s bor színe alatt úgy *hat*, mintha jelen volna. Az anglikánok ma is ingadoznak a valóságos jelenléte hite s a merőben szimbolikus értelmezés között; nagyon sokan közülük ma is hisznek az Oltáriszentségben, míg mások többé-kevésbé racionalisztikus magyarázatokat keresnek; még néhány éve is a Prayer Book-vita során az ellentétek élesen összeütköztek, s elsimuláshoz nem jutottak. A különböző görög nem egyesült egyházak azonban, valamint a katolikus Egyháztól már az első századok során elszakadt vallási csoportok (pl. a nesztoriánusok) *valamennyien kivétel nélkül éppúgy hiszik Jézus jelenlétét az Oltáriszentségben, mint mi, katolikusok*. Mire alapítjuk hát azt a meggyőződésünket, hogy Jézus csakugyan *szó szerinti értelemben* és nem csak jelképesen (vagy hatóerejűen) van jelen az Oltáriszentségben? Láthatatlanul, de valóságosan.

Egyelőre figyelmen kívül hagyjuk a kérdést, mi címen gyakorolja a katolikus papság mai napig az utolsó vacsorán nyert meghatalmazást a mise és konzekrálás értelmében. Csak azt vizsgáljuk: vajon maga Jézus *az utolsó vacsorán valóságos jelenléte létesített-e a kenyér és bor színe alatt?*

Hogy Jézus *valóságos jelenléte* létesített a kenyér és bor színe alatt, kétségtelenül kitűnik:

1. *az utolsó vacsorán ejtett szavaiból;*
2. az előző, ún. *kafarnaumi beszédből;*
3. abból a módból, ahogy maguk az *apostolok s az első keresztények Jézusnak e szavait értették.*

Jézus szavai az utolsó vacsorán

Jézus az utolsó vacsorán a kenyeret kezébe vette, megáldotta, s e szavakkal nyújtotta tanítványainak: „Vegyétek és egyétek, ez az én testem”. Hasonlóképp a kelyhet e szavakkal nyújtotta nekik: „Vegyétek s igyatok